Etlan lausunto valtiovarainvaliokunnalle asiassa Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto talouspolitiikan EU-koordinaation arviosta

Tero Kuusi ja Päivi Puonti | Elinkeinoelämän tutkimuslaitos
ETLA | 10.1.2023

Tiiviisti

Suomen kanta vastaa pitkälti Etlan käsityksiä talous- ja finanssipolitiikan koordinoinnin lähtökohdista.

- Keskipitkän aikavälin finanssipolitiikan suunnittelu ja ohjaaminen on tärkeää finanssipolitiikan pitkäjänteisen toteuttamisen näkökulmasta.
- Samalla talous- ja rahaliitossa on ensisijaisen tärkeää, että vastuu talouspolitiikasta kuuluu jäsenvaltioille itselleen, perussopimusten mukaisesti. Se edellyttää vastuullista finanssipolitiikkaa, joka synnyttää liikkumavaraa huonoja aikoja varten.

Ehdotuksen piirteitä

- Kukin jäsenmaa neuvottelisi oman nelivuotisen rakenne- ja finanssipoliittisen suunnitelmansa komission kanssa, ja sitoutuisi sen toimeenpanoon tiukemman ohjauksen ja uudenlaisten sanktioiden uhalla
- Kansalliseen finanssipolitiikan kehikkoon vaikuttaisi erityisesti muutos prosessissa, jossa jäsenmaalla on oltava neuvotteluvalmius komission kanssa ja näkemys siitä, millaiseen finanssi- ja rakennepolitiikkaan sitoutua neljäksi vuodeksi. (Puonti, 2023)
- Maakohtaisuuden lisääminen ehdotetusti johtaisi hajautuneempaan finanssipolitiikkaan, ja olisi askel säännöistä kohti finanssipolitiikan standardeja EU:ssa.
- Ehdotus yksinkertaistaisi EU:n finanssipolitiikan kehikkoa monilta osin.

Toimivien sääntöjen kolme pilaria

Sääntöjen järkevyys

Valvonnan tehokkuus

Poliittinen omistajuus

Sääntöjen järkevyys

Komission ehdotuksessa sääntökehikkoa on yksinkertaistettu oikeansuuntaisesti.

- Siinä nostetaan pitkän aikavälin velkakestävyystavoite selkeämmin esiin ja toteutetaan sen valvonta tehokkaammilla lyhyen aikavälin mittareilla, erityisesti menosäännöllä.

Avoimeksi jää kuitenkin vielä, kuinka velkakestävyys määritellään ja toisaalta sääntöjen avulla varmistetaan se, että suunniteltu velkakestävyys todella saavutetaan.

- Monivuotiset sopeutusurat ja niiden sääntöjenmukaisuus perustuvat voimakkaasti tulevaisuuteen katsoviin ennusteisiin velkaantumiskehityksestä.
- Toisaalta jäsenmaiden sopeutusurien maakohtaisuuden salliminen vaatii, että velkakestävyystavoitteet ja niihin eteneminen perustuvat selkeisiin ja yhteisiin pelisääntöihin. Tämä on edellytys jäsenmaiden tasapuoliselle kohtelulle.

Valvonnan tehokkuus

Monissa maissa tehokkaasti toimivaa ja vahvaa kansallista finanssipolitiikan valvojaa pidetään keskeisenä finanssipoliittisen ohjauskehikon osana.

- Finanssipolitiikan valvojien on saatava riittävät resurssit ja julkista huomiota, jotta niiden kannanotot lisäävät poliittista painetta, ja aidosti vaikuttavat finanssipolitiikan suuntaan (European Fiscal Board 2021)

Komission ehdotus kasvattaisi kansallisten finanssipolitiikan valvojien roolia ja todennäköisesti edellyttäisi eri maiden IFIen mandaattien yhdenmukaistamista (Puonti 2023).

- Valtioneuvosto edellyttää, että päällekkäisyyttä komission tekemän valvonnan kanssa tulee välttää siten, että eri tahojen tehtävät määritellään selvästi. Mielestämme näkemys on perusteltu myös julkisten resurssien tehokkaan käytön kannalta.
- Näkemyksemme mukaan finanssipolitiikan ”vahtikoirien” julkisen roolin kasvattaminen mm. Suomessa olisi tärkeämpää kuin ennusteiden jälkikäteisarvioinnista etukäteisarviointiin siirtyminen.

On hyvä huomata, että Suomessa on jo tällä hetkellä kaksi talouspolitiikan jälkikäteisarviointia tekevää tahoa, Talouspolitiikan arviointineuvosto ja Valtiontalouden tarkastusvirasto.

- Pohjoismaisessa vertailussa näiden kahden julkisesti rahoitetun instituution työnjako ja tarve on jäänyt epäselväksi (Calmfors & Heleniak 2020).

Poliittinen omistajuus

Mitkään säännöt eivät pakota finanssipolitiikan kurssinmuutoksiin ilman riittävää poliittista painetta.

Jos jäsenmaat eivät luovuta talouspoliittista toimivaltaa EU:lle, pitää lähtökohtana olla, että jokainen maa vastaa itse talouspolitiikastaan, sekä valituista toimista että niiden seurauksista.

- Näkemyksemme on, että vastuu talouspoliittisista päätöksistä ja niiden seurauksista tulisi palauttaa täysimääräisesti jäsenmaille.
- Markkinakurin ohjaava vaikutus tulee palauttaa, joskin vain sen varaan finanssipolitiikan ohjausta ei voida jättää.

Yhteisvastuuseen kriisien aikana pitäisi liittää tiukka poliittinen ja lainsäädännöllinen ehdollisuus siitä, että hyvinä aikoina finanssipolitiikka on ollut säännönmukaista.

- Tässä suhteessa tiedonannossa mainittu komission ehdotus ns. makrotaloudellisen ehdollisuuden ja maksatusten keskeytyksen käytöstä on perusteltu.
- Ongelmaksi voi muodostua kuitenkin se, että sanktiot ajoittuisivat laskusuhdanteisiin, ja ne johtavat helposti myötäsykliseen finanssipolitiikkaan. Tässä suhteessa sääntöjen ennaltaehkäisevän osan merkitystä ei pitäisi aliarvioida.

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

Puh. 09 609 900
www.etla.fi
etunimi.sukunimi@etla.fi

Arkadiankatu 23 B
00100 Helsinki